

DOI 10.37491/UNZ.82.3
УДК 159.922.75

Галина КАТОЛИК¹,
Зоряна КІСІЛЬ²,
Віталія ВЕРЕС³

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМІВ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ В ОСІБ, ПОЗБАВЛЕНИХ ВОЛІ ПІД ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Проаналізовано поняття психологічного захисту, джерельну бази та характерні виявлення механізмів психологічного захисту, досліджено та представлено особливості механізмів психологічного захисту в осіб, позбавлених волі, та порівняння з механізмами психологічного захисту в осіб, не позбавлених волі. Дослідження проведено в умовах першої хвилі пандемії COVID-19. Дослідження не втратило актуальності дослідження механізмів психологічного захисту; дійсність щоденно доводить аксіоматичність цих поглядів у повсякденному житті та розглядається сучасниками в контекстах інстинкту самозбереження та адаптації

¹ докторка психологічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри психології,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
katolyk@hotmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-2169-0018>.

² докторка юридичних наук, професорка, академік АНВО України,
заступниця директора Інституту управління, психології та безпеки,
Львівський державний університет внутрішніх справ,
zorianakisil@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0003-1405-4547>.

³ психологиня (м. Львів),
vita.veres9@gmail.com.

особистості. У сучасному шаленому темпі функціонування, посиленому пандемією COVID-19, особистість якомога більше натреновує механізми психологічного захисту, що забезпечують їй зменшення потенціалу емоційних переживань, які можуть спричинити психічні травми. Динаміка функціонування механізмів психологічного захисту має протагоністичні наслідки для психіки та життєдіяльності особистості. Вони мають власну діхотомію, яку можна розглядати в контексті позитиву та негативу. Позитивний контекст проявляється в позбавленні людини від страху смерті, напруги, множинних негативних емоційних переживань (при втраті близької людини, термінальної хвороби, втрати роботи, катастрофах, війнах, ув'язненні, втраті соціального статусу тощо). Негативні контексти позбавляють людину рефлексій щодо загрозової для неї ситуації й, таким чином, унеможливають максимально об'єктивне сприйняття та найкоректніше її вирішення. Внаслідок цього сама проблема може ускладнитись, а подальша доля людини набуде якісно гіршого змісту.

Ключові слова: психіка, психічні стани, механізми психологічного захисту, засуджені, місця позбавлення волі, пандемія COVID-19.

У місцях позбавлення волі має місце низка зовнішніх дестабілізаторів, що впливають на формування дефіцитів особистісних ідентифікаційних станів ув'язнених та спричиняють деформації в зонах їхнього психічного простору: відсторонення від соціуму, замкнене середовище з малою фізичною активністю та низьким психічним стимулюванням, зміна соціального статусу. Ці детермінанти мають негативний психологічний вплив на психічний добробут осіб, позбавлених волі, незалежно від віку, статі, соціально-економічного статусу чи наявності діагностованих психічних захворювань. У наш час цей стан погіршується особливостями перебування в соціальній світовій масштабній кризі — пандемії COVID-19. Саме в такі моменти активізуються механізми психологічного захисту, аби не допустити дезінтеграції або загибелі особистості.

Поняття механізму психологічного захисту (далі — МПЗ), що детально було розкрито представниками психоаналітичних теорій. Донині дослідження МПЗ не втратило актуальності та щоденно доводить аксіоматичність цих поглядів у повсякденному житті, розглядається сучасниками в контекстах інстинкту самозбереження та адаптації особистості. У сучасному шаленому темпі функціонування, посиленому пандемією COVID-19, особистість якомога більше натреновує МПЗ, що забезпечують їй зменшення потенціалу емоційних переживань, що може спричинити психічні травми. Психологічний захист проявляється не тільки в надзвичайних ситуаціях, але і в повсякденному житті. Його можна вважати засобом боротьби з тривогою, захисником функціонування, лобістом пошуку раціональних нових патернів для успішного розвитку.

Динаміка функціонування МПЗ має протагоністичні наслідки для психіки та життєдіяльності особистості. Вони мають власну дихотомію, яку можна розглядати в контексті позитиву та негативу. *Позитивний контекст проявляється* в позбавленні людини від страху смерті, напруги, множинних негативних емоційних переживань (при втраті близької людини, термінальної хвороби, втрати роботи, катастрофах, війнах, ув'язненні, втрати соціального статусу тощо). *Негативні контексти позбавляють* людину рефлексій щодо загрозової для неї ситуації й таким чином унеможливають максимально об'єктивне сприйняття та найкоректніше її вирішення. Внаслідок цього сама проблема може ускладнитись, а подальша доля людини набуде якісно гіршого змісту. Проблематика захисних механізмів психіки відображена у працях як вітчизняних, так і закордонних дослідників: Ф. Бассіна, Г. Католик, Ю. Захарова, М. Кляйн, С. Лущко, Г. Ліндсі, Ж.-Б. Панталісу, З. Фрейда, А. Фрейд, К. Холл та ін. Принаймні З. Фрейд вважав, що захист — це загальна назва для будь-якої техніки, яку «Его» може використовувати в конфлікті («Захисні нейропсихози» (1894)). З. Фрейд мав на увазі такі «техніки»: витіснення; здійснення того, що не сталося; ідентифікація; ізоляція; інтродекція; викривлення до протилежного; лікування проти волі людини; проєкція та сублімація [1, с. 13].

У контексті проблематики досліджень особливості МПЗ особистості варто звернути увагу на психічні стани тих людей, які нині перебувають в місцях позбавлення волі. Розуміння суті МПЗ та робота з ними у контексті соціалізації злочинців мають істотне значення для організації психологічної допомоги в контексті реабілітації злочинця. В. Бочелюк зазначає, що нам вкрай необхідне глибоке дослідження інтрапсихічних змістів ув'язненого, пов'язаних з ними емоційних станів, роздумів щодо подій та динаміки ситуації позбавлення волі. Також необхідне розуміння стану ув'язненого перед призначенням вироку. Сума цих знань дасть нам змогу сформувати систему ефективних психологічних корекційних впливів на формування нових позитивних психічних станів ув'язнених та опрацювання їхніх життєвих фіксованих травм, що спричиняють соціальну деструкцію. Це дасть їм змогу й можливість напрацювати уявлення про нові якості життя, а відтак — уможливить якісну реабілітацію та соціалізацію [2, с. 187].

Мета статті — на основі теоретичного аналізу та емпіричного дослідження з'ясувати особливості механізмів психологічного захисту в осіб, позбавлених волі під час пандемії COVID-19.

Людині притаманно суб'єктивно реагувати на власні негативні стани — чи то психічного, чи то соматичного регістру: вони пригнічують власні нахили, заперечуючи своє існування, «забувають» про травмівну подію. У власному кривому дзеркалі, при задіянні МПЗ та нарцисичних часток вони ведуть пошук у самовиправданні та звинуваченні інших, позбавленні себе почуття реальності, запереченні подій або їх забуванні тощо. Л. Бурлачук зазначає, що різні захисні механізми, які ми щоразу використовуємо, захищають нашу психіку від перенапруження [3, с. 123].

Розширення концепції МПЗ пов'язане з ім'ям А. Фрейд. До середини 40-х років ХХ ст. було накопичено достатньо матеріалу в цій галузі і науковиця компетентно узагальнила та систематизувала його. Вона наголошує на збереженні природи захисних механізмів, декларує, що ті, у свою чергу, запобігають дезорганізації та занепаду особистісних структур, гармонізують життєдіяльність.

Вчена внесла певні корективи в основну концепцію З. Фрейда: було підкреслено роль МПЗ у подоланні соціогенних конфліктів, й вони розглядалися не тільки як прояви вроджених нахилів, але і як продукти індивідуального досвіду та мимовільне навчання. Сформувався уявлення про те, що сукупність захисних механізмів індивідуальна і характеризує рівень адаптації особистості. А. Фрейд дала перше детальне визначення захисних механізмів: «Механізми захисту — це діяльність Я, яка починається, коли Я перебуває під впливом надмірно активних потягів або відповідних афектів, що становлять для нього загрозу. Вони працюють автоматично, не відповідно до свідомості» [5, с. 89]. Вчена поділила МПЗ на групи та виділила перцептивні, інтелектуальні та рухові автоматизми, зазначаючи, що ті утворюють «криве дзеркало» реальності з метою зняття травмивного емоційного стресу. При цьому уявлення про навколишнє середовище мінімально зігнуте, тобто відповідає дійсності. Як результат, небажану інформацію можна ігнорувати (не сприймати), сприймати — забувати, а в разі допуску до системи запам'ятовування — інтерпретувати зручним для людини способом. У цих формах перетворення інформації, травмуючи особистість, група перцептивних захистів викликала найбільше запитань [5, с. 92].

Однак пізніше це було підтверджено експериментальними дослідженнями Е. Кіршбаума: дослідження реагування особистості на ще не усвідомлені подразники виявив існування особливого сенсорного механізму, який на основі ще не сприйнятої інформації здатний оцінити емоційне значення стимулу за допомогою лімбічної системи, за необхідності збільшити поріг сприйнятливості і тим самим спричинити його завищення [5, с. 76].

Подальші розробки в теорії оборонних (захисних) механізмів дозволили Е. Бібрінгу та С. Лушці запропонувати гіпотезу існування механізму відпрацювання, який протиставляється їхньому захисному механізму: метою захисних механізмів є термінове послаблення внутрішньої напруги за принципом задоволення — невдоволення; метою механізмів відпрацювання є реалізація наявних можливостей, принаймні ціною великих зусиль. Отже, вони вважали, що можна відрізнити захисні дії, від виконання захисних дій самого Я [4, с. 25].

У сучасній науці визначено певні напрямки під час вивчення МПЗ:

- 1) залежно від об'єкта захисту (захищаються внутрішньо-особисті цілі, індивідуальний чи соціальний суб'єкт);
- 2) залежно від характеру загрозливих факторів (від якого він захищений — розчарувальні фактори, міжособистісні маніпуляції, інформаційний та психологічний вплив засобів масової інформації);
- 3) залежно від суб'єкта захисту (хто захищає внутрішні структури особистості концепції Я, самооцінка, самосвідомість особистості, соціальна громада).

Сьогодні науковці констатують, що базовим феноменом МПЗ є «включення» сфери свідомості з негативних травмівних особистих переживань [6, с. 101].

Також дослідники по-різному трактують типи психологічного захисту. Так, наукові класифікації МПЗ, які існують нині, Ф. Б. Бесін бачить як такі, що пов'язані з процесом психологічної переробки глибоких інтрапсихічних та інтроєктивних змістів.

Сучасні вітчизняні та закордонні дослідники (Й. Біннебезель, Г. В. Католик, З. Р. Кісіль, З. Форнелла, Т. С. Яценко) висловлюють думку, що психологічний захист загрожує структурі «Я». Він створює дистанцію з реалістичною ситуацією і таким чином викривляє правдивість конфлікту. Максимально у таких ситуаціях використовуються такі МПЗ: заперечення, придушення, раціоналізація, репресії, проєкція, знеособлення, відчуження, ідентифікація, компенсація, сублімація, катарсис та регресія, які розглядаються як різновиди психологічного захисту [7; 8; 9; 10].

На основі аналізованого теоретичного матеріалу та для розуміння причин виникнення психологічних захистів у осіб, позбавлених волі, які обтяжені переживаннями щодо пандемії COVID-19, нами створена **гіпотетична модель** психологічних компонентів, які активізують специфічні механізми психологічного захисту в осіб, позбавлених волі (рис. 1).

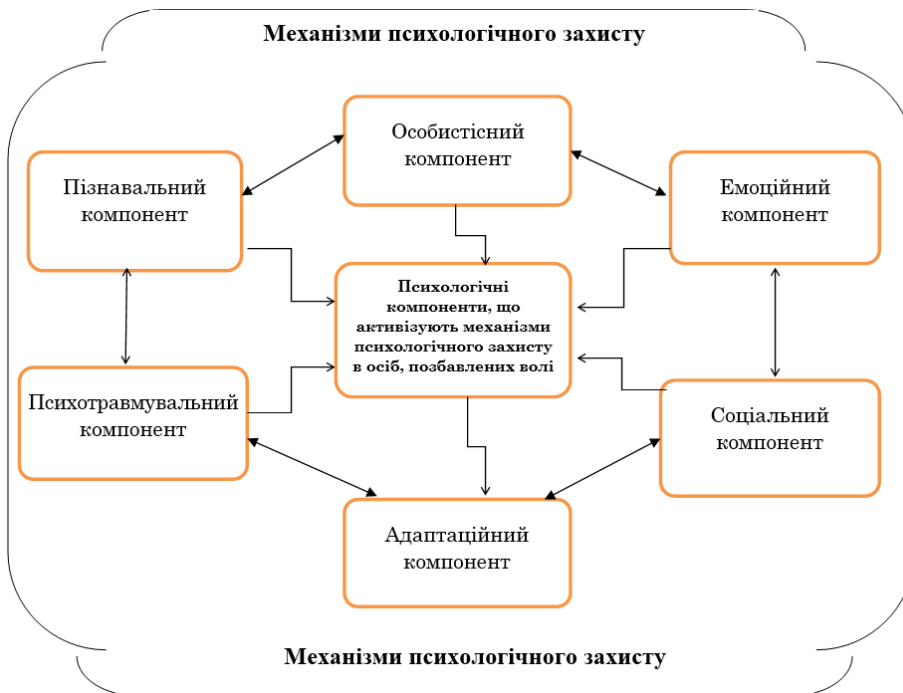

Рис. 1. Гіпотетична модель психологічних компонентів, які активізують специфічні механізми психологічного захисту в осіб, позбавлених волі

Згідно з гіпотетичною моделлю дослідження можна припустити, що одним із головних компонентів, який впливає та визначає особливості механізмів психологічного захисту, виступає особистісний компонент. Особистісний компонент — це феноменальне явище, яке включає всі особливості окремого індивіда, такі як особливості нервової системи, які виявляються у здатності до швидкої зміни двох протилежних процесів — збудження і гальмування та рухливості нервових процесів, силу і зрівноваженість, тип темпераменту, особливості когнітивної сфери, уміння аналізувати та критично осмислювати інформацію, стресостійкість, концепцію «Я» тощо. Особистісний компонент безпосередньо впливає на пізнавальний та емоційний компоненти (хоча і зворотні процеси теж перебувають у динаміці). Це проявляється в готовності індивіда здобувати нові навички реагування на критичні ситуації, розуміння та аналіз цих ситуацій, готовність протидіяти та вирішувати конфлікти, розуміння психологічного стану та емоційного забарвлення. Оскільки людина — це соціальна істота, й відповідно до ієрархії мотивів А. Маслоу (де третім складником самоактуалізованої людини виступає потреба в приналежності, тобто потреба у спілкуванні та соціальна включеність) це соціальний компонент. Механізми психологічного захисту активізуються під дією психотравмивного компонента та допомагають адаптуватись до реалій життя, коли свідомість особистості нездатна це зробити самостійно.

Особливості механізмів психологічного захисту в осіб, позбавлених волі під час пандемії COVID-19.

У проведеному нами дослідженні взяло участь 40 респондентів, серед яких 20 респондентів позбавлені волі, та 20 — не позбавлені волі.

В емпіричному дослідженні використовувались такі методики: методика «Індекс життєвого стилю» Р. Плутчіка Г. Келлермана Х. Р. Конте, тест роліві позиції в міжособистісних відносинах за Е. Берном та авторське анкетування.

Методика «Індекс життєвого стилю» Р. Плутчіка Г. Келлермана Х. Р. Конте включає 92 питання, які вимірюють 8 видів МПЗ: заперечення, витіснення, заміщення, компенсацію, реактивне утворення («гіперкомпенсація»), проєкцію, раціоналізацію і регресію.

Тест роліві позиції в міжособистісних відносинах за Е. Берном складається з 21 питання та трьох шкал, таких як: Его-стан «Батько», Его-стан «Дорослий», Его-стан «Дитина».

За результатами кореляційного аналізу було виявлено, що витіснення, регресія, заміщення, заперечення, проєкція, компенсація, гіперкомпенсація, раціоналізація мають різні статистично значимі зв'язки зі шкалами інших методик у двох досліджуваних групах.

У групі людей **позбавлених волі** (ПВ) виявлено прямі кореляційний зв'язки між **витісненням** (ВТ) та шкалами «Дорослий» ($r = 0,518$, $p = 0,01$), «Дитина» ($r = 0,343$, $p = 0,05$), «Батько» ($r = 0,343$, $p = 0,05$), «Збережені соціальні зв'язки» ($r = 0,343$, $p = 0,05$). Це свідчить про таке: що більший показник витіснення, то більші показники «Дорослий», «Дитина», «Батько», «Збе-

режені соціальні зв'язки». Ця кореляція свідчить про те, що штучне забування людиною травмивних спогадів через їхній перехід у несвідоме на пряму залежить від соціального оточення і впливає на почуття відповідальності, раціональності та імпульсивності (рис. 2).

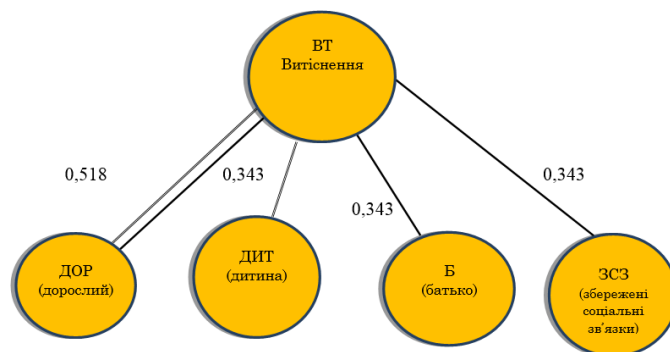

Рис. 2. Кореляційна плеяда за шкалою «Вигіснення» ПВ

Також виявлено прямий кореляційний зв'язок між **запереченням** (ОТР) та шкалами «Дорослий» ($r = 0,413$, $p = 0,05$), «Дитина» ($r = 0,413$, $p = 0,05$) та «Збережені соціальні зв'язки» ($r = 0,381$, $p = 0,05$). Це, ймовірно, є свідченням такого: що чим більший показник відторгнення, то більший показник шкали «Дорослий», «Дитина» та «Збережені соціальні зв'язки». Це механізм блокування потреб, думок, емоцій, прагнень. Це заперечення реальності, яка є неприйнятною для свідомості. Дії індивіда при цьому демонструють, що ніби проблеми не існує. Такі патерни притаманні Его-станам «Дитини» та «Дорослого» адже саме в таких Его-станах людям притаманно змінювати перцепцію відповідно до стресової ситуації та соціальних приналежностей (рис. 3).

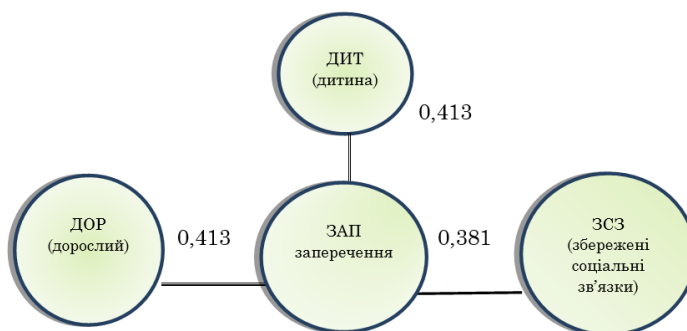

Рис. 3. Кореляційна плеяда за шкала «Заперечення» ПВ

Виявлено також прямий кореляційний зв'язок між шкалою **проекція** та шкалами «Дорослий» ($r = 0,603$, $p = 0,01$), «Дитина» ($r = 0,450$, $p = 0,05$), «Батько» ($r = 0,396$, $p = 0,05$). Це свідчить про таке: що більший показник **проекції**, то більший показник шкали «Дорослий», «Дитина» та «Батько».

Можемо припустити, що це є свідченням процесів проектування або проекції негативно забарвлених власних переживань, відчуттів, властивостей. Відбувається заперечення власних неприйнятних думок, настанов чи бажань. При цьому часто відповідальність за ситуацію перекладається на інших, які наділяються незрілими частками власної особистісної структури «Я». Власне почуття провини проектується на інших «вони винні», власне роздратуванні — на «вони роздратовані» і т.ін. Це сприяє ослабленню процесів самокритики, самозвинувачення, відповідальності за власні вчинки. Проекція виявляється також через патерни сарказму, іронії та ворожості (рис. 4).

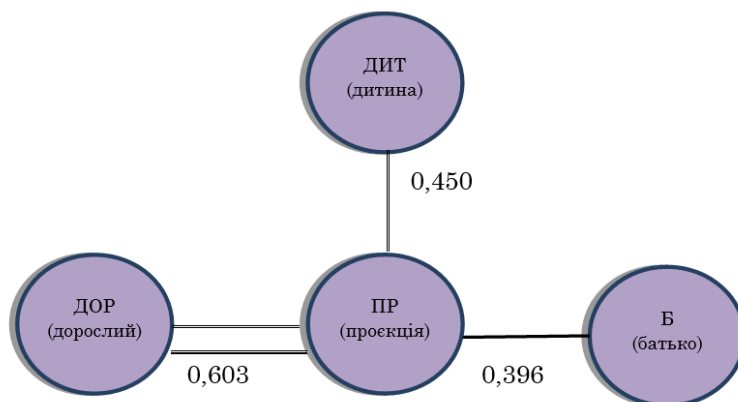

Рис. 4. Кореляційна плеяда за шкалою «Проекція» ПВ

Також наявні прямі кореляційні зв'язки між шкалою раціоналізація (РАЦ) та шкалами «Дорослий» ($r = 0,734$, $p = 0,01$), «Дитина» ($r = 0,427$, $p = 0,05$), «Батько» ($r = 0,409$, $p = 0,05$). Припускаємо, що на рівні когнітивного опрацювання обирається лише та частина інформації, яку «дозволено» безпечно сприймати, не уражаючи власного нарцисичного Я. У такому випадку власні дії репрезентуються як прийнятні, адекватні ситуації та в міру відповідальні. «Неприйнятну» частину ситуації зі свідомості витісняється на несвідомі або ж підсвідомі рівні, де вона підлягає опрацюванню, видозміненню і поверненню у свідомість у вигляді іншого конструкту. Базове завдання **раціоналізації** — створення гармонії між бажаним і реальним становищем. Нарцисична частина таким чином не потерпає, і самоповага відновлюється. Раціоналізація — це завжди спроба виправдати невдачу й недосягнену мету, шляхом виправдання вчинків, котрі не можна описати об'єктивним аналізом. Наприклад, пасивний індивід раціоналізує, що його конформність — наслідок вихованості, цнотливості; агресивний індивід раціоналізує, що він є сильною особистістю і не дозволить нікому робити безчинства, а байдужий індивід раціоналізує, що він є незалежним і самостійним. Зазначимо, що всі ці процеси є генетично імпліковані та не усвідомлюються (рис. 5).

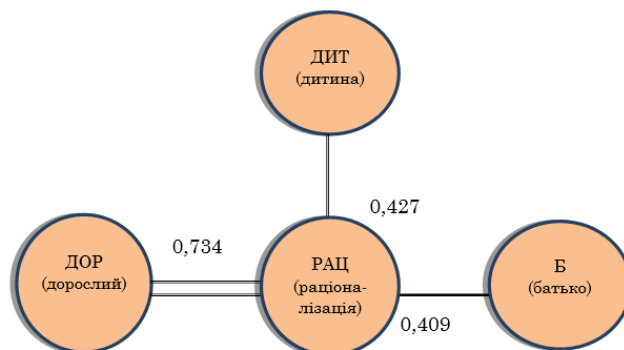

Рис. 5. Кореляційна плеяда за шкалою «Раціоналізація» РВ

У групі людей, які **не позбавлені волі** (НПВ), було виявлено обернений кореляційний зв'язок **витіснення** (ВТ) зі шкалою «Дорослий» ($r = -0,467$, $p = 0,05$) та шкалою «Дитина» ($r = -0,432$, $p = 0,05$). Це свідчить про таке: що вищий показник **витіснення**, то нижчий показник за шкалами «Дорослий» та «Дитина». Отже, можна припустити, що при подоланні внутрішніх конфліктів через активний вихід зі свідомості, забуттям інформації про те, що сталося зменшується здатність тверезо оцінювати ситуацію, інформацію, власні патерни, творчий потенціал. Також можуть яскраво виявлятися такі риси, як: легковажність, егоцентричність, упертість та агресивність (рис. 6).

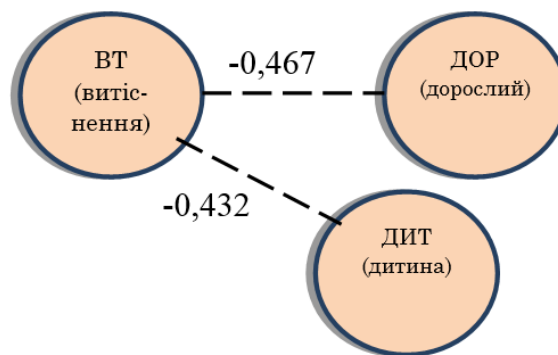

Рис. 6. Кореляційна плеяда за шкалою «Витіснення» (НПВ)

Виявлено також прямий кореляційний зв'язок між шкалою **регресії** (РЕГ) та шкалою «Дитина» ($r = 0,664$, $p = 0,01$). Це є свідченням такого: що більше значення регресії, то більше значення за шкалою «Дитина». Можемо передбачати, що при високому показнику **регресії** та шкали «Дитина» за стресових ситуацій людина повертається на попередню або менш зрілу стадію розвитку почуттів та поведінки (рис. 7).

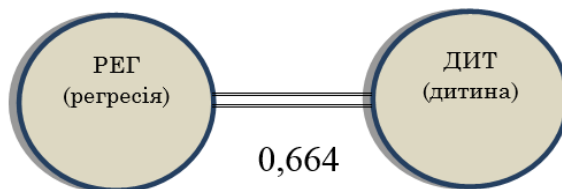

Рис. 7. Кореляційна плеяда за шкалою «Регресія» (НПВ)

Також виявлено прямий кореляційний зв'язок шкали **заміщення** (ЗАМ) зі шкалами «Дорослий» ($r = 0,478$, $p = 0,05$), «Дитина» ($r = 0,482$, $p = 0,05$), «Батько» ($r = 0,472$, $p = 0,05$). Це свідчить про таке: що вищий рівень заміщення, то вищий показник за шкалами «Дорослий», «Дитина», «Батько». Як захист від нестерпної ситуації, відбувається переведення реакції з «недосяжного» об'єкта на «досяжний» або шляхом заміни неприйнятної дії на прийнятну. Завдяки цьому переносу виникає напруга, створена незадоволеною потребою і в перебігу цього процесу включаються всі Его-стани людини (рис. 8).

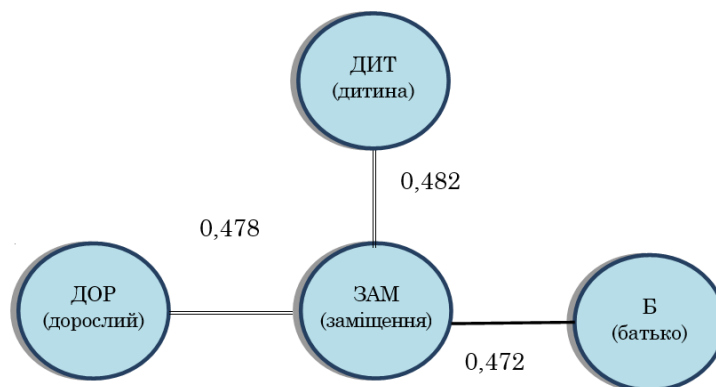

Рис. 8. Кореляційна плеяда за шкалою «Заміщення» (НПВ)

Також присутній прямий кореляційний зв'язок між захисним механізмом «**компенсацією**» (КОМ), шкалою Его-стану «Батько» ($r = 0,419$, $p = 0,05$) та шкалою «Дитина» ($r = 0,627$, $p = 0,01$). Це свідчить про те, що під час досягнення людиною альтернативних успіхів у іншій сфері для збереження позитивної оцінки себе індивід орієнтується у стандартних ситуаціях, «запускає» корисні, перевірені стереотипи поведінки, звільняючи свідомість від завантаженості простими, повсякденними завданнями, активізує творчий потенціал, імпульсивність та цікавість (рис. 9).

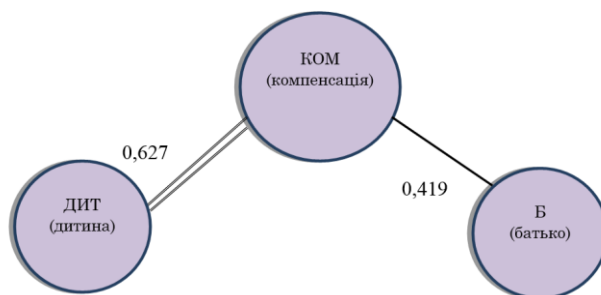

Рис. 9. Кореляційна плеяда за шкалою «Компенсація» (НПВ)

Провівши дослідження особливостей МПЗ у осіб, позбавлених волі в умовах пандемії COVID-19, можна резюмувати: провідним механізмом психологічного захисту, який переважає у осіб позбавлених волі є **раціоналізація**. Це не є несподіванкою, оскільки раціоналізація є найпоширенішим МПЗ серед усього населення планети. Цей захисний механізм задіює генетичні структури, які націлені на стратегії виправдання. Ми виправдуємо неприйнятні для нас чи інших вчинки, негативні думки, які для нас є надто болючими чи спричиняють руйнівне почуття провини.

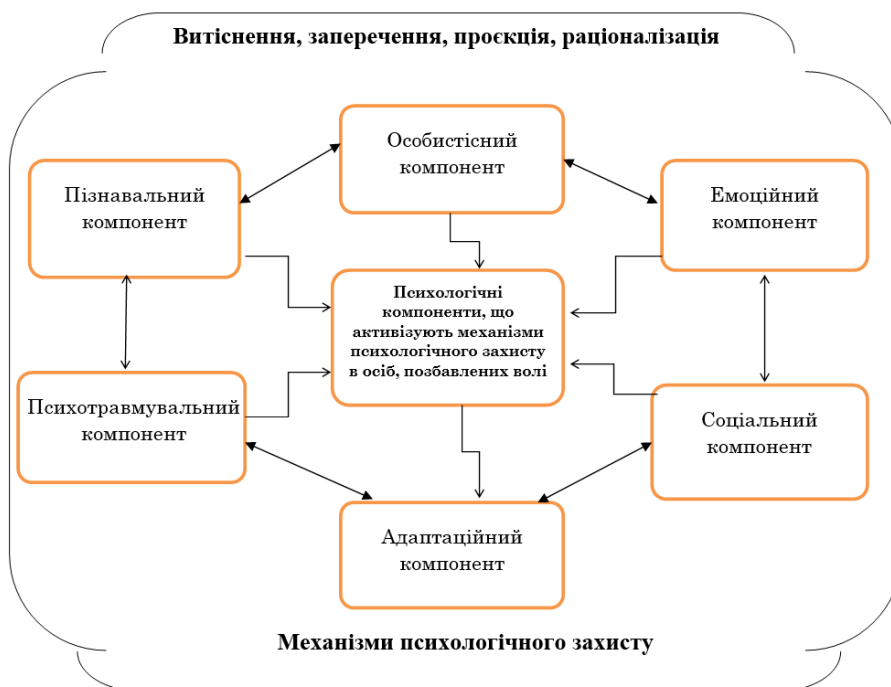

Рис. 10. Гіпотетична модель психологічних компонентів, які активізують специфічні механізми психологічного захисту в осіб, позбавлених волі під час пандемії COVID-19

Несвідомий механізм раціоналізації не слід плутати з навмисною брехнею, обманом, хоч ці процеси тісно пов'язані один з одним. Раціоналізація — це наша нарцисична частка, яка допомагає зберігати самоповагу. Позбавлені волі особи, які несуть покарання за антисоціальні дії раціоналізуючи позбавляють себе відповідальності та провини за вчинене, та таким чином врівноважують власне «Я».

Натомість в осіб, не позбавлених волі, перш за все, переважає такий МПЗ, як **компенсація**. Це несвідома спроба подолання реальних і уявних недоліків. Компенсаторна поведінка є універсальною, оскільки досягнення статусу є важливою потребою людей зі здоровим соціальним інтересом.

Рис. 11. Гіпотетична модель психологічних компонентів, які активізують специфічні механізми психологічного захисту в осіб, не позбавлених волі під час пандемії COVID-19

Підбиваючи підсумки, можна стверджувати, що МПЗ — це генетично сконструйовані особистісні структури, які належать до інстинкту самозбереження і спрямовані на збереження життя і функціонування у будь-яких умовах життя та виживання. Цей термін був введений З. Фрейдом (1894 р.) та структурований А. Фрейд. Усі подальші дослідження лише підтверджують та доповнюють базові концепції. МПЗ діють несвідомо та призначені для заперечення, спотворення і трансформації травмивних для людини реальних ситуацій. Хоча механізми ПЗ вивчаються досить давно, ще мало вивченою є їхня унікальна специфічність у людей, позбавлених волі, які перебувають у додаткових стресових умовах пандемії COVID-19. Отже, механізми психологічного захисту в будь-якому разі допомагають уникнути

страждання в будь-яких проявах — чи то адсорбції неприємного емоційного переживання, чи то запереченні травмівних страждань, чи то досягненні гармонізації особистості та її адаптації.

Проведене нами дослідження виявило специфіку МПЗ у людей, які перебувають у місцях позбавлення волі. Це дає можливість психологам у процесі реабілітації та соціалізації цих осіб звернути увагу на певні їхні особистісні особливості та мати діагностичний матеріал для формування корекційних та едукативних програм.

Список використаних джерел

1. Захарова Ю. Б. О моделях психологической защиты на уровне межгруппового взаимодействия. *Вестник Московского университета*. Серия 14. Психология. 2011. № 3. С. 11–17.
2. Бочелюк В. Й. Юридична психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 336 с.
3. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика. СПб. : Питер, 2003. 351 с.
4. Сандомирский М. Е. Ментальные стратегии, психологические типы и измененные состояния сознания. Москва, 1995. 64 с.
5. Кирибаум Э. И., Еремеева А. И. Психологическая защита. 3-е изд. Москва : Смысл; СПб. : Питер, 2005. 176 с.
6. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения : у 2 т. Москва : Педагогика, 1983. Т. 1. 392 с.
7. Кісіль З. Р. Юридико-психологічні засади запобігання професійній деформації працівників правоохоронних органів. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. 848 с.
8. Binnebesel J. J., Formella Z., Katolyk H. Doświadczenie penthosu, czyli próba uporządkowania pojęcia lęku tanatycznego. *Medycyna paliatywna*. 2018. № 10 (3). S. 145–149. <https://doi.org/10.5114/pm.2018.79837>.
9. Католік Г. В. Концепція Я дитячого практичного психолога. Львів : Галицька видавнича спілка, 2020. 311 с.
10. Yacenko T. Dynamics of profound cognition of mind. *American Journal of Fundamental, Applied and Fundamental Research*. 2016. № 1. P. 69–75.

Надійшла до редакції 09.06.2021

Halyna KATOLYK,

Zoriana KISIL

Lviv State University of Internal Affairs

Vitaliia VERES

Peculiarities of Mechanisms of Psychological Protection of Persons Deprived of Freedom during the COVID-19 Pandemic

This article analyses the literature to define the concept of psychological protection, analyses the source base and characteristic findings of mechanisms of psychological protection, investigates and presents the features of mechanisms of psychological protection of prisoners and comparisons with mechanisms of psychological protection of prisoners. The study was conducted during the first wave of the COVID-19 pandemic. To date, the study of the mechanisms of psychological protection has not lost relevance, as reality daily proves the axiomatic nature of these views in everyday life and is considered by contemporaries in the context of the instinct of self-preservation and adaptation of personality. At the current pace of functioning, exacerbated by the COVID-

19 pandemic, the individual trains as much as possible the mechanisms of psychological protection that allow him or her to reduce the potential for emotional experiences that can cause mental trauma. The dynamics of the functioning of mechanisms of psychological protection have protagonistic consequences for the psyche and life of the individual. They have their own dichotomy, which can be considered in the context of positive and negative. The positive context is manifested in the liberation of a person from the fear of death, stress, multiple negative emotional experiences (loss of a loved one, terminal illness, job loss, disasters, wars, imprisonment, loss of social status, etc.). Negative contexts deprive a person of reflections on the situation that threatens him or her and thus prevent the most objective perception and the most correct solution. As a result, the problem itself may become more complicated, and the future of a person will become qualitatively worse.

Keywords: *psyche, mental states, mechanisms of psychological protection, convicts, places of imprisonment, COVID-19 pandemic.*